

zi »Naučna teorija kulture i druge studije«.

Institucionalizam poriče postojanje objektivnih ekonomskih zakona: »institucije« tj. navike i običaji gospodare subjektom, obavljaju funkcije, zadovoljavajući pri tome neku od elementarnih bioloških potreba čovjeka. Funkcionalno povezivanje različitih kulturnih tipova, kao ekonomskih, pravnih, odgojnih, naučnih i religijskih, odgovara biološkim potrebama. Time se upravo pokazuje biološka determiniranost same koncepcije.

I dalje, prema riječima Z. Pešić-Golubović, Malinovski se razlikuje od ostalih funkcionalista, jer je »živi život« predmet antropologije koju razvija Malinovski, a to pretpostavlja: 1. »da je terensko istraživanje — istraživanje u sredini gdje se život događa, *conditio sine qua non* razumijevanja života naroda koji se ispituje«, 2. »da društvene i kulturne pojave koje se ispituju ne mogu biti razmatrane kao predmeti, kao beživotne stvari, istrgnute iz kulturnog konteksta, tj. iz sistema značenja i funkcija koje imaju u životu naroda«, 3. »da se o funkcijama kulturnih elemenata i pojava može zaključivati samo ako ih promatramo u okviru datog kulturnog sistema kao cjeline, s jedne strane, a s druge strane ako uspostavimo vezu između ljudskih potreba i pojave koja se ispituje, jer se život naroda ne može mjeriti bez potreba koje motiviraju njegove članove na akciju, ali se ni sistem kulture ne može shvatiti ako se ne protumači njegova instrumentalna uloga u zadovoljavanju ljudskih potreba«.

Knjiga ima tri dijela: Prvi je »Magija, nauka i religija i mit u psihologiji primitivnih naroda«. U tom dijelu autor tretira problem mita — mitologije, i to mit primitivnog čovjeka a kroz to i mit kulture. Mit, prema autorovim riječima vrši značajnu funkciju: mit, kao opis iskonske stvarnosti, koja još uvijek živi u današnjem »životu«, daje retrospektivni uzor moralnih vrednota, društvenog poretka i vjerovanja. Mit je prema tome sastavni dio svih kultura. Svaka povijesna promjena, kaže autor, stvara svoju mitologiju, koja je, međutim, samo indirektno povezana s povijesnom činjenicom. Mit je stalni uzgredni proizvod žive vjere kojoj su potrebna čuda, društvenog statusa kome je potreban presedan, moralnih pravila kojima je potrebna potvrda.

Drugi dio predstavlja studije »Seks i potiskivanje u primitivnom društvu«. U ovom dijelu autor, kroz kritički pristup psihoanalize, iznosi dva osnovna problema. Prvi problem odnosi se na porodicu, porodični život i društvo. Autor postavlja pitanje, da li konflikti, strasti i privrženosti u okviru porodice variraju zavisno od njenog sklopa, ili ostaju isti za cijeli ljudski rod. Drugi problem prema riječima autora, odnosi se na utjecaj porodičnog kompleksa na formiranje mita, legende i bajke.

Treći je dio — »Naučna teorija kulture«. On je, prema autorovim riječima, najvažniji a i najsporniji. To je prvi pokušaj da se vrši istraživanje odnosa između nauke o čovjeku i nauke o životinjama. Funkcionalna teorija je osnova za analizu odnosa između biološkog i kulturnog determinizma, ona je preduvjet za istraživanje na terenu i za komparativnu analizu pojava u raznim kulturama, i upravo funkcionalizam pruža antropologu važan kriterij identifikiranja kulture.

Vladimir Kušan

Predrag Radenović

PRAKTIKUM IZ SOCIOLOGIJE RADA

Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Srbije, 1972.

Ova knjiga je namijenjena prvenstveno studentima Tehnološkog fakulteta u Beogradu, a može poslužiti i studentima ostalih fakulteta, visokih i viših škola, u kojima se uči odgovarajuća materija. Knjiga ima čisto praktičnu primjenu, pomaže studentima i nastavniku za što bolje i temeljitije izvođenje seminara i vježbi.

Knjiga ima dva dijela s 12 tema: 1. Predmet i metod sociologije rada; 2. Rad — sociološki aspekti; 3. Rad — sistem društvenih odnosa, pojam i klasifikacija društvenim odnosa; 4. Revolucija u odnosima mašina—čovjek; 5. Tehnologija i humanizam; 6. Proizvodnja i naučna organizacija rada; 7. Socijalna organizacija rada (preduzeća) — generalni pristup; 8. Naučnotehnološka revolucija; 9. Radnik i slobodno vreme; 10. Problemi strukture radne snage i zaposlenosti u savremenim uslovima rada; 11. Profesije u savremenim uslovima proiz-

vodnje; 12. Teorija i praksa samouprave organizacije rada u Jugoslaviji.

Za svaku temu dana je obavezna i šira literatura, koja obuhvaća vrlo široko područje; iz te literature izvršen je izbor odabranih tekstova, što daje knjizi onu već spomenutu praktičnu vrijednost u nastavi i seminarskom radu.

Sadržajem knjige dominiraju dva bitna kompleksna problema u sociologiji rada: 1. područje sociologije rada, jer tu postoje očigledni nesporazumi i neslaganja i 2. tokovi i orijentacije u suvremenoj sociologiji rada u uvjetima proizvodnje, rada suvremenog društva.

Što se prvog problema tiče, ne navodi se nigdje u knjizi, koji tu nesporazumi i neslaganja postoje i od koga dolaze. Vjerojatno se problem više odnosi na naslov, nego na sadržaj. Problem se možda očituje u tome da li u našoj nauci prihvatiti naslov Sociologija rada ili Industrijska sociologija, ili jedno i drugo. Autor upotrebljava i termin Sociologija industrije (str. 16) za koju kaže da je to »zbir svakodnevnih istraživanja vršenih sa socioloških aspekta, a koja se tiču nekog isečka iz industrijske problematike«, uglavnom sociologija industrije je uža i naučna oblast u odnosu na sociologiju rada.

Industrijska sociologija kao i svaka druga naučna disciplina određena je predmetom i adekvatnim metodama. No, još uvijek se vode rasprave o najadekvatnijem nazivu te sociološke nauke, kojoj je osnovni zadatak da otkriva i utvrđuje zakonitosti pojava socijalnih odnosa u radnoj sredini. R. Supek, M. Perović i drugi zastupaju mišljenje da nema potrebe nazivom isticati posebno područje kojim se bavi pojedina grana sociologije, nego da se može govoriti o »primjenjenoj sociologiji« ili, u alternaciji, o sociološkom istraživanju industrije. Zapadna praksa i teorija prihvatila je postojanje i nominiranje pojedinih područja kojima se bavi sociologija, i to ne opća nego tzv. mikrosociologija. No, često se i tu javljaju razlike u nazivu sociološke nauke, koja se zanima radom i njime uvjetovanim društvenim strukturama.

Prema Stanojčiću (Naša stvarnost II/62. str. 168.), sociologija rada ima svoje korijene u filozofiji, političkoj ekonomiji, te u općoj i industrijskoj sociologiji. Stanojčić »sociologiju rada« definira kao naučnu teoriju o općim zakonitostima razvoja ljudskog rada i

njima determiniranim društvenim strukturama. »Sociologija rada jest drugo, nego li industrijska sociologija, jest nešto kompleksnija nauka što proizlazi iz njene geneze, odnosno industrijska sociologija prerasta u svom razvoju u stalnom širenju svog predmeta u sociologiju rada«. Međutim, medij i uvjeti u kojima se odvija rad veoma se razlikuju, a neosporno je da industrijska sredina, odnosno rad u uvjetima industrijske proizvodnje izaziva drugačije sociološke fenomene, nego li rad u poljoprivredi. Također je važan globalni socijalni okvir, tj. društveno-ekonomski kvalitet, koji uvjetuje osebuje pojave unutar proizvodnih jedinica odnosno organizacija. Naziv ne ograničava predmet i sam naziv ne otkriva identitet problema, kojima se inače bave različiti autori.

Vladimir Kušan

Dinko Stary (ur.)

BIBLIOGRAFIJA

publiciranih radova iz psihologije članova Društava psihologa u Jugoslaviji do 1970. godine

Zagreb: Društvo psihologa SR Hrvatske, 1973.

Bibliografije redovito donose više ko-nego »slave« svojim sastavljačima i risti svojim čitaocima i korisnicima, urednicima. Znajući to, moramo tim marljivim poslenicima odati priznanje čak i ondak ad njihovo djelo nije bez nedostataka. Međutim, Dinku Staryju, sakupljaču i uredniku **Bibliografije publiciranih radova iz psihologije . . .** nije potrebno takvo »priznanje s utjehom«. On, doduše, nije stvorio (a nije na to ni aspirirao) kompletnu psihologijsku bibliografiju na jezicima jugoslavenskih naroda i narodnosti, ali je uspješno realizirao svoju osnovnu intenciju: učiniti prvi ozbiljniji korak u tom pravcu. Mo gli bismo reći da ova bibliografija ima, u stvari, dvostruku namjenu: na jednom mjestu skupiti osnovne informacije o svemu što su jugoslavenski psiholozi publicirali na različitim mjestima (i time olakšati pregled nad područjima kojima se jugoslavenska psihologija do sada bavila), i, s druge strane, na izvjestan način pridonijeti afirmaciji te (još uvijek) mlade struke i nauke i onih koji se njome bave.